

Analiza prawnych konsekwencji z powodu podjęcia interwencji w obszarze przeciwdziałania przemocy na przykładzie zawodu pracownika socjalnego

Katarzyna Katana

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Obawa przed konsekwencjami prawnymi może powstrzymać profesjonalistę przed zgłoszeniem przypadku krzywdzenia, co z kolei bezpośrednio zagraża dobru dziecka – ofiary przemocy. Pytanie postawione w tym artykule brzmi, czy w istocie profesjonalisci pracujący w obszarze przemocy mogą obawiać się odpowiedzialności cywilnej lub karnej za swoje zwykłe czynności zawodowe (podjęcie interwencji lub bierność w miejsce reakcji), a jeżeli tak, to kiedy i pod jakimi warunkami odpowiedzialność ta może mieć miejsce. Omówiono także przesłanki, jakie będą badane, gdy (jeśli w ogóle) profesjonalista stanie się stroną, która musi bronić swoich racji przed sądem. Jako dopełnienie zagadnienia przeanalizowano przepisy, które chronią czynnie dobra prawne zawodów pomocowych. Opracowanie przygotowano na przykładzie zawodu pracownika socjalnego.

SŁOWA KLUCZOWE:

POMOC SPOŁECZNA, PRACOWNIK SOCJALNY, ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA, ODPOWIEDZIALNOŚĆ CYWILNA, DOBRA OSOBISTE

Profesjoniści pracujący w obszarze przemocy niejednokrotnie stają przed dylematem dotyczącym wpływu podjętej interwencji na ich własną sytuację prawną. Chociaż polski system prawny jest daleki od amerykańskiego, to coraz powszechniejsze stają się postępowania sądowe, w których jedna ze stron domaga się zadośćuczynienia za krzywdę, której upatruje w zwykłych czynnościach zawodowych przedstawicieli różnych profesji.

Do takich zawodów należą także profesjonalści pracujący stale lub sporadycznie z rodzinami przemocowymi i podejmujący w związku z tym interwencje. Niejednokrotnie do pracowników socjalnych czy przedstawicieli innych zawodów włączonych w procedurę „Niebieskiej Karty” są kierowane groźby podjęcia kroków prawnych w związku ze zgłoszeniem przemy.

Zanim zostanie omówiona sytuacja prawna profesjonalistów pracujących w obszarze przemy niezbędne jest określenie ram przedmiotowych i podmiotowych badanego zagadnienia. Pierwszym krokiem ku poznaniu zakresu przedmiotowego jest zdefiniowanie samego zjawiska przemy. Język polski określa przemoc jako „przewagę wykorzystywaną w celu narzucenia komuś swojej woli, wymuszenia czegoś na kimś; narzuconą komuś bezprawnie władzę” (PWN, 2020). Z kolei Światowa Organizacja Zdrowia przez przemoc rozumie

celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane jako groźba lub rzeczywiście użyte, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które albo prowadzi do albo z którym wiąże się wysokie prawdopodobieństwo spowodowania obrażeń cielesnych, śmierci, szkód psychologicznych, wad rozwoju lub braku elementów niezbędnych do normalnego życia i zdrowia. (WHO, 2002)

Poszukiwanie definicji zjawiska przemy w prawie stanowionym należy rozpocząć od jego międzynarodowego poziomu.

Za pierwszy dokument międzynarodowy, który dotyczył problematyki przemy domowej, należy uznać Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (Dz.U. 1982 nr 10 poz. 71). Chociaż przemoc nie jest opisana w nim wprost, to jednak zgodnie z jednolitym stanowiskiem¹ przemoc wobec kobiet, w tym przemoc domowa, jako forma godzenia w prawa człowieka jest formą dyskryminacji, więc zawiera się w konwencyjnej definicji tejże, niezależnie od tego, czy jest popełniania w publicznej czy prywatnej sferze życia społecznego (ONZ, 1992).

Takie rozumienie zapisów Konwencji było zwieńczeniem wieloletnich starań kobiecych organizacji pozarządowych i grup nieformalnych o międzynarodowe uznanie praw kobiet jako elementu globalnego systemu praw człowieka, a nie – jak wcześniej – przykładu praw o charakterze wyłącznie społecznym (Facio, Miles, 2018).

1 Konwencja jest drugim po Konwencji o prawach dziecka najliczniej ratyfikowanym dokumentem międzynarodowym – jej stronami jest na 6 września 2020 r. 189 państw, co czyni ją elementem zwyczajnego międzynarodowego.

Zauważalne już na początku opracowania powiązanie zjawiska przemocy domowej z płcią w zarówno piśmiennictwie, jak i aktach prawnych wynika z tego, że statystycznie większość ofiar przemocy domowej stanowią kobiety. Według danych policji za rok 2019 kobiety stanowiły ok. 74% ofiar przemocy domowej i 8,6% osób podejrzewanych o jej stosowanie (Policja, 2020)².

Dokumentem międzynarodowym, który jako pierwszy wprost nawiązywał do przemocy wobec kobiet, niezależnej od jego mocy obowiązującej, jest Deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet (ONZ, 1993). W jej art. 1 przemoc wobec kobiet zdefiniowano przez jej skutek jako:

każdy akt przemocy ze względu na płeć, który prowadzi lub może prowadzić do fizycznej, seksualnej lub psychicznej krzywdy lub cierpienia kobiet, włączając w to groźby dokonania takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawienie wolności, mające miejsce zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym.

Według kolejnego dokumentu międzynarodowego istotnego w kontekście przemocy domowej, tym razem o charakterze regionalnym, jest Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (Dz.U. 2015 poz. 961). Według treści konwencji *przemoc wobec kobiet*, która jest rozumiana jako naruszenie praw człowieka i forma dyskryminacji kobiet, oznacza wszelkie akty przemocy, które powodują fizyczną, seksualną, psychologiczną lub ekonomiczną szkodę lub cierpienia kobiet bądź mogą do nich prowadzić, w tym również groźby takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności. Przemoc domowa jest natomiast definiowana za pomocą miejsca i aktorów zdarzenia i oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie bądź gospodarstwie domowym, a także między byłymi lub obecnymi małżonkami czy partnerami. Zapisy omawianej Konwencji Rady Europy wskazują wprost, że przemoc domowa nie dotyczy tylko kobiet (choć ich częściej; art. 2 ust. 1), i zachęcają Państwa-Strony do ich stosowania wobec wszystkich ofiar (art. 2 ust. 1 i 2).

Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444; kk) odwołuje się do pojęcia przemocy jako znamienia wielu typów czynów zabronionych, ale nie zawiera jej definicji. Kodeksowe rozumienie tego pojęcia odnosi się do kierunkowego użycia siły fizycznej w celu wywarcia presji lub przełamania oporu drugiej osoby (Zoll, Wróbel, 2016). Przemoc domową Kodeks karny określa jednak, posługując się sformułowaniem

2 W ogólnej liczbie 88 032 ofiar przemocy domowej w roku 2019 było 65 195 kobiet, natomiast w ogólnej liczbie 74 910 osób podejrzewanych o stosowanie przemocy kobiet-sprawców było 6448.

„znęcanie” (art. 207 § 1). Znęcanie od lat definiuje się jako każde postępowanie na-
cechowane zamiarem wywołania krzywdzenia (ból) fizycznego lub psychicznego
(moralnego; Mozgawa, 2020).

Kolejnym aktem prawnym przydatnym w niniejszym opracowaniu jest ustawa
o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (uoppwr), według której przemoc w rodzinie
należy rozumieć jako

jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające
prawa lub dobra osobiste członka rodziny, narażające go na niebezpieczeństwo utra-
ty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym
seksualną, powodujące szkody na jego zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także
wywołujące cierpienia i krzywdy moralne. (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 218)

Przywołane definicje, poza definicją WHO, wskazują, że przemoc jest zjawiskiem co
do zasady zewnętrznym, skierowanym wobec innej osoby. Przemoc może być jedno-
razowa lub powtarzająca się. Jest także działaniem kierunkowym, zmierzającym bądź
do uzyskania przewagi lub władzy, bądź wzbudzenia poczucia cierpienia lub krzywdy –
najczęściej jednak obu tych przymiotów. Stałą cechą przemocy jest także zdobycie
przewagi kosztem dóbr prawnych ofiary. Niekiedy przemoc jest elementem ubocznym
wobec innego czynu, wpływającym na stopień jego karalności. Większość przywoła-
nych opisów pojęcia przemocy odwołuje się do jej skutków, które mogą wystąpić w sfe-
rze fizycznej (obrażenia ciała, utrata zdrowia), psychicznej (cierpienie, krzywda moralna)
lub ekonomicznej (niedostatek). Najczęściej wszystkie formy przemocy przenikają się
ze sobą. Z tego względu z przemocą w pracy zawodowej nieregularnie stykają się spe-
cjaliści niemal wszystkich zawodów, w tym prawnicy i sędziowie. Celem tego artykułu
nie jest jednak omówienie sytuacji prawnej tych profesjonalistów, którzy z przemocą
stykają się incydentalnie, ale tych, którzy pracują stale w jej obszarze.

Aby zdekodować grono specjalistów objętych zakresem podmiotowym pracy można
ponownie pomocniczo sięgnąć do uoppwr. Ustawa ta wskazuje, że ofierze przemo-
cy przysługuje prawo do otrzymania pomocy prawnej i medycznej oraz poradnictwa
zawodowego, socjalnego i rodzinnego (art. 3). Rozporządzenie wykonawcze Ministra
Pracy i Polityki Socjalnej (Dz.U. 2011 Nr 50 poz. 259), wydane na podstawie art. 5 uop-
pwr, jako kwalifikacje wymagane do zatrudnienia w specjalnych ośrodkach wsparcia
dla ofiar przemocy w rodzinie wymienia psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego,
prawnika, terapeutę, lekarza, pielęgniarkę i ratownika medycznego. Z kolei art. 9a ust. 3
uoppwr określa grono osób wchodzących w skład zespołu interdyscyplinarnego jako
przedstawicieli pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkocho-
lowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych, a art. 6 opisuje

przeciwdziałanie przemocy jako zadanie własne administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, z tym zastrzeżeniem, że to gmina jest jednostką wyłącznie odpowiedzialną za prowadzenie interwencji w tym zakresie. Podobnie określono obowiązki gminy w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.), której art. 4(1) nakłada na gminę zadanie własne w postaci udzielania pomocy rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym. Jednocześnie w ustawie o zawodzie lekarza (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 514 z późn. zm.), ustawie o zawodach pielęgniarki i położnej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 562 z późn. zm.) ani w Karcie Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2215) nie zostały wpisane zadania z zakresu rozpoznawania przemocy ani jej przeciwdziałania.

Zapobieganie przemocy jako zadanie niepriorytetowe dla tych zawodów ujawnia się także w procesie analizy przepisów o kształceniu studentów tych kierunków. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. 2019 poz. 1450 z późn. zm.) wyznacza granice treści i wymagania minimalne wobec programów studiów nauczycielskich (same programy są opracowywane przez uczelnie). W rozporządzeniu określono jedynie ogólnie „zapobieganie zjawiskom agresji i przemocy” jako jeden z wymogów programów nauczania takich studiów. Nieco inaczej wyglądają wymagania wobec absolwentów kierunków lekarskich i pielęgniarskich, którzy po skończeniu nauki w szkole wyższej powinni posiadać wiedzę umożliwiającą im rozpoznania przemocy w rodzinie i podjęcie interwencji. Zadania z tego zakresu nie zostały jednak uznane za tyle istotne, by znaleźć się w definicji i zasadach wykonywania rzeczonych zawodów. Przedmiotowe zagadnienie nie jest też obowiązkowym elementem podyplomowego kształcenia zawodowego.

Z podanych przepisów, specyfiki zawodów i dostępnych statystyk można wyprowadzić wniosek, że o ile w zagadnienie przemocy zaangażowani są przedstawiciele ochrony zdrowia, oświaty oraz funkcjonariusze policji i pracownicy samorządowi, o tyle wyłącznie dwie ostatnie grupy zawodowe są podstawowym ogniwem systemu przeciwdziałania temu zjawisku społecznemu. Dowodzą tego także statystyki dotyczące wszczynania procedury „Niebieskiej Karty”³. Z uwagi na zarówno rolę,

3 Zgodnie ze Sprawozdaniem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy W Rodzinie na lata 2014–2020, na łączną liczbę 93 311 formularzy Niebieska Karta – A wypełnionych w roku 2018, 73 153 – zostało wypełnionych przez przedstawicieli policji, 11 177 przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, pozostałe grupy zawodowe zaangażowane w procedurę wypełniły odpowiednio – pracownicy i przedstawiciele oświaty – 4431 formularzy, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych – 3927, przedstawiciele ochrony zdrowia – 623 formularze.

jaką pracownicy socjalni jako grupa zawodowa z drugą największą liczbą wszczętych „Niebieskich Kart” pełnią w realizacji procedury, jak i w celu zilustrowania możliwych prawnych konsekwencji podjęcia interwencji w obszarze przeciwdziałania przemocy na przykładzie zawodu, który nie ma dodatkowych uprawnień charakterystycznych dla służb mundurowych, artykuł ogranicza się wyłącznie do omówienia sytuacji prawnej pracowników socjalnych. Wnioski z niego płynące można jednak z powodzeniem zastosować do innych zawodów, którym przyznano ochronę przewidzianą dla funkcjonariuszy publicznych.

Zanim temat zostanie szczegółowo omówiony, należy poświęcić chwilę na wskazanie, co na potrzeby tego opracowania jest rozumiane pod pojęciem *podjęcia interwencji*. Ograniczając ramy opracowania do pozycji prawnej pracowników socjalnych, zakresu możliwej podejmowanej przez nich interwencji należy poszukiwać wśród ich uprawnień zawodowych. Przy przyjęciu takiego założenia na pierwszy plan wysuwa się zatem odebranie dziecka na podstawie art. 12a uoppwr – czynność podejmowana przez pracownika socjalnego w porozumieniu z policjantem i przedstawicielem zawodów medycznych, z następczym zawiadomieniem sądu. Drugą istotną z tej perspektywy czynnością będzie zawiadomienie organów postępowania przygotowawczego o podejrzeniu popełnienia czynu zabronionego (art. 12 uoppwr). Trzecim przykładem działań interwencyjnych będzie wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty” (Dz.U. 2011 Nr 209 poz. 1245).

Pracownicy socjalni korzystają, na podstawie art. 121 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.; uops) z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych. Jest to wynik długich starań pracowników socjalnych o podniesienie prestiżu i – przede wszystkim – bezpieczeństwa zawodowego. Jak się wskazuje w piśmiennictwie (Sierpowska, 2017), zakres uprawnień pracownika socjalnego w porównaniu z jego licznymi obowiązkami jest stosunkowo niewielki. Przepisy o wzmożonej ochronie mają za zadanie nie tylko zapewnić jego bezpieczeństwo, ale i poszanowanie dla instytucji przez niego reprezentowanej oraz wykonywanych przez niego czynności, a pośrednio – dla państwa polskiego (Mozgawa, 2020).

Status osoby chronionej jako funkcjonariusz publiczny gwarantuje pracownikowi ochronę przed czynną napaścią fizyczną lub słowną. Specjalna ochrona występuje zatem w przypadku czynu naruszenia nietykalności cielesnej pracownika socjalnego (art. 222 kk), czynnej napaści, w tym z użyciem niebezpiecznego narzędzia (art. 223 kk), znieważenia (art. 226 kk) i zmuszenia do określonego zachowania, np. poprzez groźbę bezprawną (art. 224 kk). Czyn ścigany jest z oskarżenia publicznego. Czynna napaść polega na gwałtownym wkroczeniu co najmniej w sferę

nietykalności cielesnej funkcjonariusza w celu spowodowania fizycznej krzywdy, nawet jeśli ten cel nie został osiągnięty (Konarska-Wrzosek, 2018).

Naruszenie nietykalności cielesnej polega na fizycznym oddziaływaniu na ciało drugiej osoby w sposób przez nią nieakceptowany (Mozgawa, 2020).

Aby doszło do zastosowania przepisów dotyczących funkcjonariuszy publicznych, napaść fizyczna lub słowna na pracownika socjalnego musi nastąpić podczas wykonywania czynności służbowych lub w związku z ich wykonywaniem. Napaść pozbawiona takiej cechy będzie podpadać pod działanie podstawowych przepisów dotyczących przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego, za wyjątkiem groźby karalnej, która jest przestępstwem publicznoskargowym, ale jest ścigana na wniosek pokrzywdzonego. Co istotne, z zasad ochrony przewidzianych dla funkcjonariuszy publicznych wynika, że obowiązuje ona także, gdy zamach na dobro prawne został podjęty z powodu wykonywanego zawodu lub zajmowanego stanowiska, lecz niekoniecznie podczas i w związku z wykonywaniem czynności służbowych (Sąd Najwyższy, sygn. V KK 300/17).

Krąg podmiotów, które posiadają status funkcjonariusza publicznego, wyznacza w sposób ścisły art. 115 § 13 kk. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ze względów gwarancyjnych pojęcie funkcjonariusza publicznego nie może być rozumiane rozszerzająco. Jego zakres pośrednio wyznacza zakres karalności niektórych przestępstw, dlatego podpada pod regułę *nullum crimen sine lege stricta* (Zoll, Wróbel, 2016). Funkcjonariuszem publicznym jest zatem m.in. osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych.

Zasadnicza różnica między korzystaniem z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych a posiadaniem tego statusu jest taka, że posiadanie statusu funkcjonariusza publicznego implikuje odpowiedzialność karną za czyny związane z przekroczeniem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązków (art. 231 kk).

Wobec funkcjonariusza publicznego mogą zostać zatem wyciągnięte konsekwencje karne za niepodjęcie interwencji w obszarze zwalczania przemocy. Jeżeli ten obszar aktywności wpisany jest w obowiązki zawodowe osoby posiadającej status funkcjonariusza, wówczas ich niepodjęcie może stanowić osobny czyn zabroniony. Istotą przepisu jest bowiem ochrona funkcjonowania państwa i autorytetu władzy publicznej (Zoll, Wróbel, 2017a), która nie może godzić – nawet potencjalnie – w dobra chronione prawem. Przestępstwo to może być zrealizowane nawet wtedy, gdy nie nastąpiło żadne naruszenie interesu publicznego lub prywatnego, a groźba dla dobra prawnego miała jedynie charakter potencjalny. Źródłem obowiązku, którego

nie dopełnia sprawca, nie musi być ustawa, może być to także regulamin, pragmatyka służbowa lub polecenie służbowe.

Niewątpliwie obowiązek podjęcia interwencji przez pracownika socjalnego w przypadku podejrzenia przemocy jest wpisany w charakterystykę tego zawodu, a także pojawia się w aktach prawnych przyjmowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego. Powinien zatem znaleźć się w treści programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych wydawanych na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi jako element kształtowania polityki społecznej. Tym aktem prawnym zadania z omawianego zakresu najczęściej są przypisywane ośrodkom pomocy społecznej.

Osoby nieposiadające statusu funkcjonariusza publicznego będą również odpowiadać za niedopełnienie obowiązków pracowniczych, w tym niepodjęcie interwencji w przypadku podejrzenia przemocy. Będzie to jednak wyłącznie odpowiedzialność w oparciu o przepisy prawa pracy, szczególnie w przypadku, gdy dana jednostka posiada własny kodeks etyczny, w którym obowiązek reakcji jest jednoznacznie doprecyzowany.

Pracownik niepodjęjący interwencji w zakresie przemocy nie będzie także odpowiadał za tytułu karalnego niezawiadomienia o przestępstwie (art. 240 kk), chyba że u poszkodowanego wystąpił ciężki uszczerbek na zdrowiu bądź doszło do ataku na wolność seksualną. Wówczas obowiązek poinformowania kompetentnych służb powstaje z chwilą powzięcia wiarygodnej wiadomości o wystąpieniu zdarzenia. Naturalnie w przypadku dowiedzenia się przez pracownika socjalnego podczas wykonywania zadań zawodowych o przemocy, której eskalacja doprowadziła do ciężkiego uszczerbku, stypizowanego w art. 156 kk (czyli przykładowo utraty zmysłów, ciężkiego kalectwa lub innej, trwałej choroby), bądź stanowiła wystąpienie przeciwko wolności seksualnej (art. 197 § 3 kk – zgwałcenie małoletniego poniżej lat 15, zgwałcenie kazirodczne; art. 198 kk – seksualne wykorzystanie stanu bezradności; art. 200 kk – seksualne wykorzystanie małoletniego), taki obowiązek powstanie od razu. Jedyną wątpliwością, którą można mieć w tym przedmiocie, jest kwestia ewentualnego braku reakcji pracownika socjalnego w przypadku, gdy mógł się spodziewać, że organy postępowania przygotowawczego wiedzą o przestępstwie. Wystąpienie np. ciężkiego stopnia uszczerbku na zdrowiu uzasadnia bowiem przypuszczenie, że policję lub prokuratora poinformowały o zdarzeniu służby medyczne jako te, do których taka osoba trafia w pierwszej kolejności, podczas gdy informacja uzyskana przez pomoc społeczną ma najczęściej charakter wtórny. Specjalista, który zaniechał zawiadomienia z uwagi na uzasadnione podejrzenie, że organ wie już o zdarzeniu, nie popełnia przestępstwa. Pozostaje pytanie, czy tzw. ogólny obowiązek denuncjacji

zwalnia pracownika socjalnego z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Sam art. 240 kk nie jest wystarczającą podstawą do zwolnienia z tajemnicy zawodowej przedstawicieli profesji, które z mocy ustawy są zobowiązane do poufności informacji, chyba że inaczej stanowią przepisy szczególne (Zoll, Wróbel, 2017a). Wobec treści art. 119 ust. 2 pkt. 5 uops należy stwierdzić, że pracownik socjalny jest co do zasady zobowiązany dochować tajemnicy zawodowej w zakresie informacji uzyskanych w toku czynności zawodowych, chyba że działa to przeciwko dobru osoby lub rodziny. Zachowanie w tajemnicy informacji o zdarzeniu przemocowym z całą pewnością naraża jednak dobro ofiar przemocy.

Podmiot, który nie jest funkcjonariuszem publicznym, obciąża jedynie społeczny obowiązek zawiadomienia o przypadku krzywdzenia. Zawiadomienie ma wówczas charakter obowiązku społecznego, który w piśmiennictwie jest określany jako prawo każdego obywatela do poinformowania organów o posiadanej wiedzy (Świecki, 2020).

Mimo wyrażenia pewnych wątpliwości przez przedstawicieli doktryny oraz stanowiska Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji⁴ pracowników socjalnych należy uznać za funkcjonariuszy publicznych. Spełniają oni bowiem wymóg z art. 115 § 13 kk, jakim jest zatrudnienie w gminnej (a zatem samorządowej) jednostce organizacyjnej (art. 110 ust. 1 uops). Nie można podzielić stanowiska, zgodnie z którym ustalenie w ustawie, że dany podmiot korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych, oznaczało, że on takiego statusu nie posiada, a jedynie odpowiednio, w ograniczonym zakresie korzysta z ram prawnych chroniących funkcjonariuszy publicznych. Na uwagę zasługuje to, że także ustawa o Policji (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 360 ze zm.; uop) wskazuje, że policjant korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych, bez wskazania wprost, że jest on takim funkcjonariuszem, a jednak w tym przypadku nikt nie poddaje w wątpliwość jego statusu. Taki zapis ma zatem znaczenie wyłącznie językowo-redakcyjne i nie można stosować do niego zasady *lex specialis derogat legi generali*.

Podobnie przedstawia się obowiązek zawiadomienia organów ścigania przez ośrodek pomocy społecznej jako jednostkę samorządową. Ustawodawca w art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 30 ze zm.; kpk) nałożył na jednostki szczebla samorządowego i jednostki państwowe obowiązek tzw. denuncjacji, który w tym przypadku ma charakter obowiązku prawnego (Świecki, 2020). Jego naruszenie przez kierownika jednostki zawsze będzie stanowiło niedopełnienie obowiązków w rozumieniu art. 231 kk i odpowiedzialność kierownika jednostki z tego tytułu (Spurek, 2019).

4 Pismo z dnia 9 lipca 2008 r. (sygn. SPS-023-4085/08).

Pozostaje zatem pytanie, jaki jest charakter obowiązku zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, określony w art. 12 ust. 1 uoppwr, w szczególności – czy jest to obowiązek prawny czy społeczny? Zgodnie ze stanowiskiem przyjętym w piśmiennictwie (Spurek, 2019) do powstania obowiązku o charakterze prawnym potrzebne jest wystąpienie sankcji za jego niedopełnienie, której w treści art. 12 uoppwr brakuje, tym samym czyniąc z tego przepisu wyłącznie obowiązek społeczny. Obowiązek ten pokrywa się z treścią obowiązku z art. 304 § 1 kpc i zauważalny jest jego charakter procesowy (Kiełtyka, Ważny, 2015). Oczywiście brak sankcji prawnej nie stoi na przeszkodzie wystąpieniu odpowiedzialności dyscyplinarnej lub służbowej osób niewywiązujących z tego obowiązku (Kiełtyka, Ważny, 2015).

Podobny charakter ma obowiązek z art. 572 Kodeksu postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.; kpc), który stanowi o obowiązku zawiadomienia sądu opiekuńczego w przypadku uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu. Jest on powszechny, a wyliczenie instytucji obowiązanych zawarte w jego § 2 ma jedynie przykładowy charakter (Manowska, 2020). Naruszenie tego obowiązku nie wiąże się z wystąpieniem żadnych konkretnych sankcji, choć niekiedy może prowadzić do odpowiedzialności dyscyplinarnej lub karnej (np. gdy obowiązkowi nie wykona kierownik jednostki organizacyjnej pomocy społecznej). Przepis ma charakter ogólny, nie dotyczy wyłącznie przepisów z zakresu przeciwdziałania przemocy, a może np. odnosić się do sytuacji z zakresu zdrowia psychicznego. Z tego względu jest on doprecyzowany w odrębnych ustawach.

Ostatnią kwestią do rozważenia jest odpowiedzialność cywilna za brak interwencji. Teoretycznie można sobie wyobrazić sytuację, że przeciwko pracownikowi socjalnemu zostanie wystosowane powództwo cywilne za niepodjęcie interwencji i niezapobieżenie wystąpieniu skutków przemocy lub ich zwiększeniu. W takim przypadku wchodziłaby w grę wyłącznie odpowiedzialność deliktowa. Jednocześnie nie byłaby to odpowiedzialność za szkody przy wykonywaniu władzy publicznej, określona w art. 417 § 1 Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm., kc). Podejmowanie interwencji w postaci zawiadomienia kompetentnych organów o konieczności podjęcia działań w zakresie postępowania sądowego lub postępowania przygotowawczego nie stanowi działania w obszarze władztwa publicznego. Sfera tzw. imperium jest ograniczona do sytuacji, gdy jednostka musi podporządkować się woli organu (Ciszewski, Nazaruk, 2019). W relacji między specjalistą zgłaszającym przypadek przemocy a rodziną dotkniętą przemocą lub samą ofiarą nie występuje stosunek podległości ani inna forma władztwa. W przypadku przemocy osiągającej stopień znęcania lub innego czynu zabronionego ściganego z oskarżenia publicznego

nie ma żadnej relacji między zgłaszającym a podmiotami przestępstwa – decyzyjność pozostaje po stronie organów prowadzących postępowanie, a zawiadamiający nie ma uprawnień idących dalej niż każdy inny obywatel. Podobnie jest w przypadku rozpoczęcia procedury „Niebieskiej Karty”. Tu także nie występuje relacja o charakterze władczym między wszczynającym procedurę a osobami w nią zaangażowanymi. Dobrowolność udziału jest stałą cechą tego postępowania. W przypadku pracowników socjalnych sferą działalności związaną z wykonywaniem władzy publicznej będzie zarówno wydawanie decyzji administracyjnych, jak i stosowanie przepisów traktujących o odebraniu dziecka w związku z zagrożeniem dla jego życia i zdrowia, na podstawie przepisów uoppwr.

Wobec powyższego możliwa odpowiedzialność ogranicza się do podstawowych przepisów o deliktach (art. 415 kc⁵). Tym samym – zarówno w przypadku podjęcia interwencji, jak i jej zaniechania w następstwie czego powstała szkoda majątkowa – możliwe jest teoretycznie wystąpienie sytuacji, w której pojawi się takie żądanie. Wciąż jednak konieczne jest wykazanie przez poszkodowanego zdarzenia, szkody i związku przyczynowego między nimi. Odpowiedzialność cywilna może się aktualizować zarówno w przypadku podjęcia działania, jak i jego zaniechania. Przesłanką konieczną do ustalenia odpowiedzialności deliktowej jest wykazanie winy sprawcy oraz bezprawności jego zachowania. Pod pojęciem *bezprawności* należy rozumieć niezgodność zachowania sprawcy nie tylko z normą prawną, ale także normą moralną, zasadami współżycia społecznego czy też zasadami pragmatyk zawodowych, które mogą obowiązywać pracownika socjalnego. Wina oznacza z kolei, że podmiotowi, którego zachowanie podlega ocenie, można przypisać negatywną ocenę moralną zachowania – zarzucić, że w danych okolicznościach mógł postąpić inaczej, lecz tego nie zrobił. Za działania pracownika odpowiada co do zasady pracodawca (art. 430 kc). Pracodawcy przysługuje prawo domagania się od pracownika częściowego zwrotu zapłaconego odszkodowania (do wysokości trzykrotności wynagrodzenia otrzymywanego przez pracownika w dniu wyrządzenia szkody – art. 119 Kodeksu pracy).

Omówione zasady dotyczyły odpowiedzialności prawnej pracowników socjalnych w przypadku niepodjęcia odpowiednich działań, niezależnie od przyczyn tego stanu rzeczy. Uwagi te mają pewne punkty wspólne z sytuacją, gdy rozpatrujemy ewentualną odpowiedzialność pracownika socjalnego za podjęcie interwencji, czyli postąpienie zgodnie ze swoimi obowiązkami.

5 Także art. 430 kc dotyczący odpowiedzialności zwierzchnika (rozumianego jako zatrudniająca jednostka organizacyjna) za działania podwładnego (pracownika).

Podejmujący interwencję może spotkać się z próbą dochodzenia przeciwko niemu roszczeń odszkodowawczych z tytułu ochrony dóbr osobistych, opartych na art. 23 i 24 kc. Oceniając odpowiedzialność z tytułu ochrony dóbr osobistych, sąd bada po pierwsze zaistnienie naruszenia lub zagrożenia dobra prawnego poszkodowanego. W dalszej kolejności badana jest kwestia, czy zachowanie sprawcy nosiło charakter bezprawności. Brak bezprawności po stronie sprawcy wyklucza przypisanie mu odpowiedzialności za naruszenie dobra osobistego. Jedną z okoliczności wykluczających bezprawność czynu jest działanie przez osobę dokonującą naruszenia w interesie publicznym. Sąd w procesie bada także pobudki przyświecające osobie podejmującej interwencję, w szczególności składającą zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa. Nawet jeżeli zostanie stwierdzone, że czyn nie został popełniony, to sądy podkreślają, że nie sposób wymagać od zawiadamiającego przeprowadzenia skomplikowanego procesu kwalifikacji kwestionowanego zachowania przez ramy prawa karnego (Sąd Apelacyjny w Warszawie, sygn. I ACa 245/13). Sąd orzekający w sprawie o ochronę dóbr osobistych będzie badał zatem, czy zawiadamiający nie kierował się chęcią dokuczenia i szykanowania (Sąd Najwyższy, sygn. III CKN 777/98). Aby dojść do takich wniosków, sąd zbada m.in. treść zawiadomienia i jego język – czy jest zbiorem czy oceną faktów oraz czy zawiera ekspresyjne i wartościujące słownictwo. Rzeczowe zawiadomienie stanowi realizację zarówno prawa, jak i obowiązku zawiadomienia organów państwowych o zdarzeniu i zmierza do ochrony interesu publicznego (porządek publiczny, sprawiedliwość) oraz interesu jednostki (wolność od przemocy).

Drugą dziedziną, która może być wykorzystywana w celu kierowania środków prawnych przeciwko pracownikowi socjalnemu, jest prawo karne. W tym zakresie niewątpliwie można się spodziewać próby sięgania do przepisów regulujących odpowiedzialność funkcjonariusza publicznego za zarówno nadużycie uprawnień (przywołany już art. 231 kk), jak i ujawnienie informacji uzyskanych w związku z zajmowanym stanowiskiem. Prawdopodobne jest także – w przypadku poinformowania przez pracownika socjalnego o zamiarze zawiadomienia kompetentnych organów postępowania przygotowawczego – powoływanie się na rzekomą groźbę bezprawną. Miałaby ona postać groźby spowodowania postępowania karnego, która mogłaby podpadać pod definicję z art. 115 § 12 kk. W przypadku informacji skierowanej przez pracownika socjalnego do potencjalnego sprawcy przemocy o planie poinformowania o sytuacji organów postępowania przygotowawczego nie będzie miała ona jednak charakteru groźby bezprawnej. Celem działania specjalisty będzie bowiem wyłącznie ochrona interesu zagrożonego lub naruszonego przestępstwem związanym z przemocą, a nie jakakolwiek szykana. Zapowiedź wszczęcia

procedury „Niebieskiej Karty” nie stanowi – nawet potencjalnie – groźby bezprawnej, ponieważ ta procedura nie jest związana ze stosowaniem jakichkolwiek sankcji administracyjnych lub karnych (Konarska-Wrzosek, 2018). Zachowanie specjalisty informującego o potencjalnym rozpoczęciu procedury nie stanowi też groźby upublicznienia wiadomości uwłaczającej czyjejkolwiek czci, gdyż jedynymi odbiorcami informacji przekazanej przez pracownika socjalnego są uprawnione do tego organy. Upublicznieniem jest uczynienie informacji dostępną dla opinii publicznej. Informacja przekazana do kompetentnych struktur aparatu sprawiedliwości nie stanowi jej przedstawienia opinii publicznej. Jeżeli informacja zostanie upubliczniona w toku postępowania przygotowawczego, nie jest to element odpowiedzialności pracownika socjalnego, a organów postępowania i ewentualnie osób bezpodstawnie ujawniających informacje.

Należy przyrzeć się także ewentualnej podstawie odpowiedzialności pracownika socjalnego z art. 212 kk, szczególnie w świetle wyroku Sądu Najwyższego z 11 września 2019 r (sygn. IV KK 365/18). Zniesławienie, stypizowane w art. 212 § 1 kk, oznacza działanie (pomówienie o postępowanie lub cechy sprzeczne z prawem lub zasadami etyki, w tym etyki zawodowej) zmierzające do poniżenia pomawianego w opinii innych ludzi (Mozgawa, 2020) Przedmiotem ochrony jest zatem cześć zewnętrzna człowieka, jego poważanie w środowisku i postrzeganie jako osoby zdolnej do pełnienia ról społecznych lub zawodowych.

Forma pomówienia może być dowolna (przez internet, telefon, w druku, a nawet gestem lub mimiką). Czyn jest ścigany z oskarżenia prywatnego.

W tym kontekście postępowanie pracownika socjalnego składającego zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa lub wnioski o wgląd w sytuację rodziny może stanowić pomówienie, szczególnie gdy wynik postępowania wykaże, że tezy pisma nie miały potwierdzenia w rzeczywistości. Jak wskazano jednak w przywołanym orzeczeniu Sądu Najwyższego, to – czy działanie wynikające z uprawnień lub obowiązków będzie pozbawione cechy bezprawności, nawet jeżeli twierdzenia nie znajdą pokrycia w rzeczywistości – jest uzależnione od tego, czy cel, który przyświecał działaniu, był celem prawdziwym i zawodowym, a nie pozornym, a także czy działający nie przekroczył swoich kompetencji zawodowych. Innymi słowy, działanie pracownika socjalnego powinno być uzasadnione okolicznościami oraz podyktowane rzeczywistym zamiarem wykonania obowiązków, a nie zamiarem zniesławienia lub innego spowodowania przykrości, z instrumentalnym wykorzystaniem czynności zawodowych jako środka ku temu. Uzasadnienie kierowanych pism i wniosków

w sprawach osób objętych pomocą społeczną nie powinno także wykracza poza rzeczową potrzebę⁶.

Kolejną potencjalną podstawą do ścigania pracownika socjalnego za pomocą aparatu państwowego jest domaganie się reakcji organów ścigania, gdy specjalista naruszył nietykalność cielesną lub spowodował uszkodzenia ciała napastnika, działając w obronie własnej, bądź też wystosował do niego nieodpowiednie słowa w odpowiedzi na słowną napaść. Kwestia znamion czynu naruszenia nietykalności cielesnej (art. 217 § 1 kk) została omówiona wcześniej, uszkodzenie ciała napastnika jako reakcja na uprzednie zagrożenie może przybrać formę spowodowania rozstroju zdrowia na czas krótszy niż siedem dni.

Zniewaga została uregulowana w artykule 216 § 1 kk. Oznacza ona ublizienie komuś słowem lub czynem. To, czy do zniewagi doszło, w dużej mierze zależy od obyczajowości danego środowiska (Filar, 2016). W przypadku, gdy zniewaga lub naruszenie nietykalności cielesnej zostały spowodowane prowokacyjnym zachowaniem pokrzywdzonego tymi czynami, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

Naruszenie czynności narządów ciała trwające krócej niż siedem dni stanowi czyn uregulowany w art. 157 § 2 kk. Oznacza naruszenie normalnego funkcjonowania narządów ciała, jego zakłócenie w sposób poważniejszy niż wystąpienie drobnych śladów.

We wszystkich wymienionych przypadkach ściganie czynu odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Podsumowując, należy stwierdzić, że działanie pracownika socjalnego, który zdecydował się podjąć interwencję w postaci zawiadomienia organów ścigania lub

6 W sprawie rozpatrywanej przez Sąd Najwyższy pracownicy socjalne złożyły do sądu rodzinnego wniosek o wgląd w sytuację rodzinną, zawierający następujące sformułowania „...wszystkie obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego, załatwianiem spraw urzędowych i wykonywaniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych nad dziećmi są wykonywane przez Panią G. Mąż nie wykazuje chęci pomocy w/w w tych obowiązkach, a nadmiar obowiązków powoduje, że Pani G. nie jest w stanie prawidłowo wypełniać roli matki...”, „Państwo G. nie sprawują należycie funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Sprawiają wrażenie zaabsorbowanych otaczającym światem i najmłodszym dzieckiem, w wyniku czego pozostałe dzieci często są zdane same na siebie. Rodzice nie pracują nad rozwojem i normalnym funkcjonowaniem dzieci w społeczeństwie, nie starają się budować więzi rodzinnych oraz właściwej komunikacji...”, „Głównym problemem występującym w rodzinie jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, co przedkłada się m.in. na wysoką absencję szkolną dzieci...”. Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu II instancji, którym uniewinniono oskarżone i polecił ponowne rozpatrzenie środków odwoławczych, z uwzględnieniem przedstawionego przez SN stanowiska, co do okoliczności wyłączających bezprawność postępowania pracownika socjalnego. W sprawie ponownie rozpatrywanej przez sąd odwoławczy obie oskarżone zostały ponownie uniewinnione, Sąd Okręgowy potwierdził, że urzędniczki przeprowadziły postępowanie wyjaśniające przed skierowaniem sprawy do sądu (Maziarz, 2020).

wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”, nie niesie dla niego większego ryzyka prawnego. Dotychczasowa praktyka pokazała, że nadrzędne znaczenie ma dobro rodziny i osób dotkniętych przemocą lub na nią narażonych. Zatem nawet jeśli specjalista pracujący w obszarze przemocy pomylił się w swojej ocenie sytuacji, to jego zachowanie można osądzić wyłącznie przez pryzmat intencji, które mu przyświecały, gdy uznał zdarzenie za wymagające reakcji. Intencje z kolei odczytywane są z uwzględnieniem zarówno podstawowych wartości konstytucyjnych, jak i obowiązków zawodowych osób zaangażowanych w pomoc socjalną.

E-mail autorki: katarzyna.katana@fdds.pl.

BIBLIOGRAFIA

- Ciszewski, J., Nazaruk, P. (red). (2019). *Kodeks cywilny. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Facio, A., Miles, A. (2018). Women’s human rights on the world stage. *Canadian Woman Studies/Les Cahiers De La Femme*, 33(1–2), 6–18.
- Filar, M. (red. nauk.). (2016). *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Kiełtyka, A., Ważny, A. (2015). *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Konarska-Wrzosek, V. (red). (2018). *Kodeks karny. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Manowska, M. (red.). (2020). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II*. System Informacji Prawnej LEX.
- Mozgawa, M. (2020). *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*. System Informacji Prawnej LEX.
- Maziarz, B. (2002). Jest wyczekiwany wyrok ws. urzędniczek tarnowskiego MOPS-u. *Radio Kraków*. Pobrane z: <https://www.radiokrakow.pl/wiadomosci/tarnow/jest-wyczekiwany-wyrok-ws-urzedniczek-tarnowskiego-mops-u/>.
- ONZ. (1992). *General Recommendations Adopted by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. General recommendation No. 19*. Pobrane z: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT/CEDAW/GEC/3731&Lang=en.
- ONZ. (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women General Assembly resolution 48/104 of 20 December 1993.

- Policja. (2020). *Przemoc w rodzinie*. Pobrane z: <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,przemoc-w-rodzinie.html>.
- PWN. (2020). *Internetowy Słownik Języka Polskiego PWN*. Pobrane z: <https://sjp.pwn.pl/sjp/przemoc;2510670.html>.
- Sierpowska, I. (2017). *Pomoc społeczna. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, Warszawa 2019
- Spurek, S. (2019). *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Świecki, D. (red.). (2020) *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*. System Informacji Prawnej LEX.
- World Health Organization. (2002). *World Report on Violence and Health*. Genewa: World Health Organization.
- Zoll, A., Wróbel, W. (red. nauk.). (2016). *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52 (cz. 1). Komentarz do art. 53–116 (cz. 2)*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Zoll, A., Wróbel, W. (red. nauk.). (2017a). *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. 212–277d*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Zoll, A., Wróbel, W. (red. nauk.). (2017b). *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska Polska.

AKTY PRAWNE

- Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961).
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 roku, (Dz.U. 1982 Nr 10 poz. 71).
- Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2017 roku, sygnatura V KK 300/17.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 lipca 2019 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentystry, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego (Dz. U. poz. 1573 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne

ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. Nr 209 poz. 1245).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2215).

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 514 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1950 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 218).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 562 z późn. zm.).

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie – I Wydział Cywilny z dnia 13 września 2013 roku, sygnatura I ACa 245/13.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie – VI Wydział Cywilny z dnia 28 maja 2018 roku, sygnatura VI ACa 1880/16.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2019 roku, sygnatura akt IV KK 365/18.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 roku, sygnatura III CKN 777/98.

ANALYSIS OF THE LEGAL CONSEQUENCES OF INTERVENTIONS IN THE AREA OF COUNTERACTING VIOLENCE ON THE EXAMPLE OF THE PROFESSION OF A SOCIAL WORKER

Fear of legal consequences may result refrain from reporting a case of abuse, which threatens the welfare of the child victim of violence. The issue that will be analysed in this article is if professionals working in the topic of violence should be afraid of civil or criminal liability for their usual professional activities and if so, when and under what conditions this liability may occur. In this work is examined when a professional becomes a party or defendant in court due to own professional activities. What is more, regulations that actively protect the legal interests of the aid professions will be examined. The profession of social worker has been used as an example for the purpose of this study.

KEYWORDS

SOCIAL ASSISTANCE, SOCIAL WORKER, CRIMINAL LIABILITY, CIVIL LIABILITY, PERSONAL RIGHTS

Cytowanie:

Katana, K. (2020). Analiza prawnych konsekwencji podjęcia interwencji w obszarze przeciwdziałania przemocy na przykładzie zawodu pracownika socjalnego. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 19(3), 11–28.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa–Użycie niekomercyjne–Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

Sfinansowano ze środków - Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości